

Göçmen Şehri Sakarya'nın Yeni Ötekileri Suriyelilere Yönelik Bakışı Üzerine Bir İnceleme

Zehra Hopyar* & Soner Tauscher** & Şebnem Korkmaz***

Öz

Suriye'deki iç savaşın uzamasıyla ülkemizdeki Suriyeli sayısı yükselmiş ve şehirlerdeki görünürlükleri artmıştır. Türk toplumuyla artan temas ve Suriyelilerin sahip olduğu haklar ve onlara yönelik uygulanan kamu politikalarının hem medyada hem de siyasetçiler tarafından olumsuz bir perspektifle dile getirilmesi toplumun Suriyelilerle ilgili fikir ve tutumlarını negatif yönde etkilemiştir. Bu doğrultuda çok sayıda etnik kökenli kişinin bir arada yaşadığı Sakarya halkının bir başka deyişle “yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmenleri” ile “yerlilerinin” şehrin yeni “göçmenleri” Suriyelilere yönelik düşünceleri ile onlara sağlanan hak ve kamu politikalarına dair tutumlarının sorgulanması bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Nitel araştırma olarak kurgulanan çalışmada kartopu örnekleme ile belirlenen 33 kişi ile mülakat yapılmıştır. Çalışmanın temel bulguları arasında Suriyelilere nakdi yardım yapılması, sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanılması ve öğrenim bursu gibi konularda sadece ihtiyaç sahiplerinin faydalanması gibi başlıklar öne çıkmaktadır. Suriyelilerin çalışması yardımların azalmasına yol açacağı için desteklense de aynı zamanda ülkedeki işsizlik sorununu artıracacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeliler, Göçmenler, Kamu Politikası, Algı, Sakarya, Medya.

A Research on the Local Perspective Towards the Syrians: The New Others in the Immigrant City of Sakarya

Abstract

Due to the extension of the civil war in Syria, the number of Syrians in our country has increased and their visibility in the cities has increased. The increasing contact with the Turkish society and the negative perspective of the rights of Syrians and the public policies towards them, both in the media and by politicians, have negatively affected the opinions and attitudes of the society towards Syrians. In this direction, the subject of this study is to question the views of the people of Sakarya, in other words, the “recently settled former immigrants” and the “natives” of the city, where people of many ethnic origins live together, towards the new “immigrants” of the city, the Syrians, and their attitudes towards the rights and public policies provided to them. The study is based on interviews with 33 participants through snowball sampling. The main findings of the study are that the needy Syrian immigrants should be identified and only those Syrians should be given assistance in terms of financial aid, free use of health services, and educational scholarships. Although the employment of Syrians is supported as it will lead to a decrease in the reserve, it is believed that it will increase the unemployment problem in the country.

Keywords: Syrians, Immigrants, Public Policy, Perception, Media, Sakarya.

*Dr. | Sakarya Üni., Diaspora Araştırmaları Merkezi | zehrahopyar@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2028-9812

**Dr. Öğr. Üyesi | Sakarya Üni., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Diaspora Araştırmaları
Merkezi | sonert@sakarya.edu.tr | ORCID: 0000-0001-7310-5661

***Yüksek Lisans Mezunu | sebnem-korkmaz@outlook.com | ORCID: 0000-0003-4830-3118
DOI: 10.36484/liberal.788650

Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 29, Sayı: 113, Kış 2024, ss. 117-142.
Gönderim Tarihi: 31 Ağustos 2020 | Kabul Tarihi: 1 Mart 2024

Giriş

Son yıllarda Ortadoğu ülkelerinde yaşanan krizler, güvenlik, ekonomi, siyasal ve toplumsal imkânsızlıklara neden olmaktadır. Tüm bunların ötesinde insan hayatının tehdit altında olduğu bölgede, halk özellikle güvenlik arayışı sebebiyle göç etmek zorunda kalmaktadır. Buna bağlı olarak 2011 yılı itibariyle başlayan Suriye iç savaşı, özellikle 2014 sonrasında dünyanın karşı karşıya kalacağı ve “kriz” olarak adlandıracağı mülteci hareketliliğinin habercisi olmuştur. Tüm dünya ülkelerinde yansımalarının bulunduğu bu “mülteci krizi” Türkiye için karşılaşması muhtemel bir kitlesel göç hareketliliği anlamına gelmiştir.

Batıya yönelik başlayan kitlesel göç hareketliliği sonucunda Türkiye hem komşu ülke olması nedeniyle hem de geçmiş tecrübelerinin getirisinden kaynaklı 3 milyon 246 bin 178¹ Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Bu “kriz” den en çok etkilenen ülkelerden biri olarak Türkiye 2011 yılının Ekim ayında uygulamaya başladığı “açık kapı politikasınca”² Suriyelilere “geçici koruma statüsü”³ tanımıştır. Bu kapsamda, beslenmeden barınmaya, sağlıktan eğitime, çalışmadan sosyal yardıma değin pek çok farklı alanda yasal düzenlemelerle geçici koruma altındaki bireylere belli başlı haklar verilmiştir.

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde zaman zaman başvuru alan açık kapı politikası, 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının ilk yıllarında da Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından bir süre uygulanmıştır.⁴ Tarihsel süreçte yaşanan savaşlar, ihtilaller, kıtlıklar, devrimler, darbeler, siyasi istikrarsızlıklar sonucunda yeni bir yaşam inşa etme fikriyle Türkiye’ye⁵ gelen farklı etnik

1 Bu rakam Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 16.11.2023 tarihli verilerine dayanmaktadır.

2 Türkiye Cumhuriyeti Suriye’deki krizin ilk dönemlerinde olası güvenlik zafiyetlerine rağmen insani değerleri öncelikle açık kapı politikası uygulamaya başlamıştır (Bayır ve Aksu, 2020: 330). İhlamur- Öner’e göre de 2011 yılının Ekim ayından itibaren T.C. İçişleri Bakanlığı, 1994 Yönetmeliği 10. Maddesi doğrultusunda Suriyelileri asgari uluslararası standartlarla uyumlu olan “geçici koruma rejimi” kapsamına almıştır. Geçici koruma açık kapı politikası, geri gönderme ilkesi, kamplarda barınma ve temel hizmetlerin sağlanması gibi ilkeleri içermektedir (İhlamur-Öner, 2014: 44).

3 Geçici koruma, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir.” (Ekşi, 2016: 55).

4 2015 sonrasında Türkiye’ye gelen Suriyelilerin sayısının sürekli artış göstermesi, sorunların fazlaşması, toplumsal ve siyasal tepkilerin çoğalması, güvenlik gibi nedenlerle bu açık kapı politikası denetimli bir açık kapı politikasına dönüşmüştür. (Bayır ve Aksu, 2020: 336). Türkiye’nin Suriyelilere yönelik uyguladığı bu politika değişiminin altında sınır güvenliğine yönelik kaygılar, artan ekonomik yük, krizin süresine dair yapılan yanlış varsayımlar ve Türkiye’nin Suriye iç savaşındaki politikaları sebebiyle uluslararası toplumdan izole edilmesinin yattığı da ifade edilmiştir (Gökâl Aras ve Mencütek, 2015: 194-195).

5 1783 Çarlık Rusya’sının Kırım ilhaki, 1828 – 1829 Osmanlı – Rus Savaşı, 1912-1913 Balkan Savaşları, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 1923 Türk – Yunan Mübadelesi, 1939-1945 İkinci Dünya Savaşı, 1979 İran İslam Devrimi, 1984-1989 Bulgaristan’ın Asimilasyon Politikası, 1988 Halepçe Katliamı, 1991 Körfez Savaşı ve son olarak 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı gibi gelişmeler Anadolu topraklarının göç tarihindeki önemli olaylarından bazılarıdır (Yıldız, 2018: 29-30). Ayrıca bkz: Kitlesel Akıntılar, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/kitlesel-akinlar>, (Erişim Tarihi: 17 Mart 2021).

gruplara Anadolu toprakları gerek coğrafi konumu gerek dönemsel başvuru açığı politikası uygulamalarıyla “transit” veya “hedef” ülke konumunda olmuştur.

Tablo 1'deki veriler ışığında Osmanlı İmparatorluğu'nun çok uluslu yapısının izlerini taşıyan ve etnik çeşitlilik bakımından oldukça zengin olan Sakarya ilinin göçmenlerin misafirlikten kalıcılığa geçişinin en güzel örneklerinden biri olduğu söylenebilir. Özellikle üç kıtaya yayılan bir imparatorluk döneminde yaşanan göç hareketlilikleri⁶, verimli tarım alanlarına bağlı olarak fındık yetiştirilmesi ve mevsimlik işçi göçlerinin yerleşik hale dönüşmesi, sanayileşme sürecinin getirisi olarak fabrikaların kurulması Sakarya ilini farklı kültürlerin kesişim noktası haline getirmiştir. Sakarya'nın göç alan bir şehir olmasının sebeplerinden bir diğeri ise ticari anlamda imkânların geniş olması ve coğrafi açıdan Bursa, İstanbul, Kocaeli gibi şehirlere olan yakınlığıdır. İstanbul ve Anadolu arasında köprü olan bu şehirdeki çeşitliliği kavrama noktasında kendine has oluşturduğu bazı sorular karışımıza çıkmaktadır. Yerleşik hale gelen yakın dönem eski göçmenler ile tanıştığınızda ilk sorulardan biri “hangi millettensin?” sorusu olmaktadır.

Tablo 1: Sakarya'daki Etnik Gruplar

Etnik Gruplar	Nüfus	Yüzde
Manavlar	336.666	40,31
Karadeniz Türkmenleri	179.065	21,44
Muhacirler (Balkan ve Rumeli Türkmenleri)	76.337	9,14
Gürcüler	60.969	7,30
Lazlar	44.348	5,31
Kurmançlar/Kürtler	34.493	4,13
Abhazlar	21.882	2,62
Çerkezler	15.284	1,83
Romanlar	12.444	1,49
Boşnaklar	11.860	1,42
Arnavutlar	11.776	1,41
Yörükler	10.356	1,24
Hemşinliler	5.596	0,67
Pomaklar	3.424	0,41
Abdallar	1.754	0,21

6 Günümüzde Sakarya ilinde yaşayan bazı etnik gruplar üç kıtaya yayılan Osmanlı İmparatorluğu döneminde bölgeye gelmiştir. Örneğin muhacirler olarak tabir edilen Balkan ve Rumeli Türkmenleri 1912 Balkan Savaşları sonrasında Anadolu topraklarına göç ettiği bilinmektedir.

Orta Anadolu Türkmenleri	1.670	0,20
Tatarlar	1.587	0,19
Araplar/ Sudanlılar	26	0,003
Diğer	5.654	0,677
Toplam	835.192	100,00

Kaynak: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Hemşehri Dergisi, 2011, s.16.⁷

Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyetin ilk yıllarında gelen göçmenler Sakarya’da uzun yıllar boyunca toplumsal huzur ve bütünlük içinde varlığını sürdürerek farklı etnik kimliklerin kavşak noktası olmuşlardır (Aktaş, 2011: 10). Geçmiş yıllarda savaş, kıtlık, açlık, zulüm gibi olumsuz koşullar sebebiyle doğup büyüdüğü topraklardan ayrılmak zorunda kalanlar dilleri, dinleri, kültürleri, gelenekleri ve görenekleri ile Sakarya’ya göç etmiş ve Sakarya’yı çok kültürlü bir şehir haline getirmişlerdir.

Jeopolitik konumu, Sosyo-ekonomik imkanları, etnik çeşitliliği ve farklı kültürlerin bir aradalığını yıllardır sürdüren Sakarya, barındırdığı pek çok farklı etnik grubun yanı sıra yaşanan çatışma ve şiddet ortamından kaynaklı zorunlu göçe maruz kalan Suriyelilerin⁸ bir kısmı için de varış noktası olmuştur. Göç hareketliliğinde sebepler bireysel ve toplumsal olarak değişiklik gösterse dahi temelde yaşanan zorluklar benzerlik göstermektedir. Çoğu göç hareketliliğinde olduğu gibi tarihsel süreçte savaşlar, sürgünler, mübadeleler sonucunda Sakarya’ya gelen Muhacirlerin yaşadığı zorluklar ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin karşı karşıya kaldığı zorlu süreç pek çok noktada benzerlik göstermektedir. Her iki durumda da zorunlu olarak anavatan ve aileden ayrılma, maddi ve manevi kayıplar yaşama gibi benzer hususlar söz konusudur. Bu doğrultuda benzer sorunları yaşayarak Sakarya’ya göç eden ve farklı etnik gruplardan oluşan “yerleşik hale gelen yakın dönem eski göçmenler”⁹ ile şehrin “yerlilerinin” oluşturduğu “Sakarya halkının” geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik uygulanan kamu politikalarına bakış açısının anlaşılma gayreti çalışmanın ilk aşamasını oluşturmaktadır. Ayrıca bu ilk aşama şehrin “yerlileri” ile “yerleşik hale gelen yakın dönem eski göçmenlerinin” tutumları arasında bir farklılık olup olmamasına ve farklılık olması durumunda ise bunu etkileyen dinamiklerin anlaşılmaya çalışılmasına imkân tanımaktadır. İkinci aşamasında ise geçici koruma statüsü kapsamında

7 Sakarya ilindeki etnik grupların nüfusu ve nüfus içindeki dağılımına dair ulaşılabilen en son veri 2011 yılına aittir.

8 Sakarya iline gelen geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 14.836 olarak belirlenmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2023).

9 Bu ifade ile Tablo 1’de de gösterilen Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Sakarya’ya gelen göçmenler kastedilmektedir.

Suriyelilerin sahip olduğu haklar ve kamu politikalarıyla ilgili sosyal medyada ve diğer yayın organlarında yer alan asılsız ifadelerin¹⁰ “Sakarya halkı” nezdinde Suriyelilerle ilgili ayrımcı ve olumsuz tutum ve davranışlara neden olduğuna odaklanılmıştır. Bu çerçevede Suriyelilerle ilgili sahip olunan yanlış bilgilerin doğruları katılımcılarla paylaşılmış ve fikirlerinde bir değişiklik olup olmadığı sorgulanmıştır.

Amaç ve Kapsam

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün ülkemizde geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere dair verilerine göre Sakarya ilinin nüfusu 1.080.080, ildeki geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli sayısının toplam nüfusa oranı yaklaşık %1,35'tir. Suriyelilerin sayısının şehrin nüfusuna oranı düşük olmasına rağmen sosyal medya ve bazı basın yayın kuruluşlarınca yapılan haberlerin başka şehirlerde olduğu gibi Sakarya'da da olumsuz bir algı yarattığı bilinmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın iki temel amacı bulunmaktadır. Etnik çeşitlilik bakımından zengin bir coğrafya olan Sakarya'nın göçmen ve göçmen kökenli olmayan halkının (“yerleşik hale gelen yakın dönem eski göçmenler” ile “yerliler”) Suriyelilere ve onlara yönelik uygulanan kamu politikalarına karşı tutumlarının sorgulanması çalışmanın birinci amacını oluşturmaktadır. İkinci amaç ise geçici koruma statüsü ve hükümetin uyguladığı kamu politikalarınca tanınan hakların halk tarafından eksik veya yanlış anlaşılan yönlerinin tespit edilerek doğru bilgilerin katılımcılarla paylaşılması ve sonrasında tanınan hak ve politikalara yönelik görüşlerinin değişip değişmediğinin sorgulanmasıdır.

Türkiye'nin tarihi boyunca tanıklık ettiği göç hareketlerinin izlerini taşıyan Sakarya'da yapılan bu çalışmanın özgün yönlerinden biri şehrin “yerlileri” ile “yerleşik hale gelen yakın dönem eski göçmenlerin” tutumunun da dahil edilmesinin literatürde farklı bir noktaya temas edeceği düşünülmektedir. Ayrıca kuvvetli bir göç arka planıyla birlikte ondan fazla etnik grubu barındıran bir şehir olarak Sakarya'da göçmen ve sığınmacıları hoş gören tavrın devam edip etmediğine dair genel bir resim çizilmiş olacaktır. Sakarya ilinin sahip olduğu göçmen tecrübesinin aktarılması ve yanlış/eksik bilinenlerin düzeltilmesi hem olası gerginliklerin engellenmesinde hem de kamu politika üreticilerine yol gösterilmesi bağlamında önem arz etmektedir. Yanlış/eksik bilgilerin düzeltilmesinin aynı zamanda toplumdaki önyargı

¹⁰ Suriyelilere vatandaşlık verilmesi, üniversitelere sınızsız alınmaları, devlet tarafından telefon faturalarının ödenmesi, aylık maaş bağlanması, genel ve yerel seçimlerde oy kullanmaları, sahip oldukları arabalar için vergi ödememeleri, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)'nin karşılıksız ev vermesi gibi ifadeler buna örnek gösterilebilir.

zincirini kırarak ayrımcılığın ve dışlanmanın önüne geçilmesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Sakarya halkının geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik tutumunu anlamayı planlayan bu çalışmayla birlikte 33 katılımcıya görüşmeler esnasında göçmenlere yönelik kamu politikaları, ekonomi, sosyal ve kültürel içerikli sorular yöneltilmiştir.

Literatür

Göçmenlerin yeni geldikleri toplumlarla ilişkileri kısmen sosyal dışlanma üzerinden genellikle de adına göçmen sosyolojisi denilen toplumsal uyum modelleriyle birlikte ele alınmaktadır. Sosyal dışlanma göçmenlerin yeni yerleştikleri yapılardaki dışlanmayı içine almakla beraber sadece etnik ve kültürel farklılığa sahip olanları kapsamamakta çoğu zaman içine sosyal güvenlik sistemi dışında kalan, yoksul, işsiz ve genel toplumsal sistem içinde marjinalleşen grupları da dâhil etmektedir (Lister, 2004: 74-99). Sosyal dışlanma sadece yoksulluk ve işsizlik üzerinden ortaya çıkmamakta (Byrn, 2005:1-5) ekonomik, mekânsal, kültürel ve politik dışlanma gibi yapıları içeren, özellikle Türkiye ön plana çıktığında görünür olan ileri yaşa, engellilik haline, göç sorununa, cinsiyet ve cinsel yönelime, azınlık gruplara dâhil olup olmama ya da dinsel tercihlere bağlı olarak yaşanabilmektedir (Adaman ve Keyder, 2006: 9-10, 24-25). Türkiye’de sosyal dışlanma adına yapılan çoğu akademik çalışma ise sosyal dışlanmayı işsizlik (Şenol, 2010), gelir seviyesi (Karataşoğlu, 2014), kentsel dönüşüm (Ata, 2010), ekonometrik modeller (Çomuk, 2018) ile açıklamaya çalışmaktadır. Daha az sayıda tez sosyal dışlanmayı göçmenler bağlamında ele almaktadır. Bunların arasında Ankara’da iç göç ile yaşanan kentsel yoksulluğu inceleyen (Taşkan, 2007), AB politikalarının göçmenler üzerindeki dışlayıcı etkisini araştıran ve işsizlik ile yoksulluktan ziyade yapısal dışlanmayı inceleyen (Kanzık, 2010) çalışmalar da mevcuttur. Türkiye’de farklı göçmen grupların yaşadıkları toplumsal dışlanmayı konu alan yazın bulunmakla beraber (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011), araştırmanın sorularından biri olan, bir ülkede “yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmenlerle” halihazırdaki “yerlilerinin” sonradan aynı ülkeye gelen göçmenlere yönelik bakışını kıyaslamaya yönelik bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Göçmenler açısından toplumsal dışlanmanın temelini yaşadıkları ülke vatandaşlığına, dolayısıyla yaşadıkları ülkede eşit haklara sahip olup olamamada gören çalışmalar da mevcuttur (Nuhoğlu Soysal, 1994: 21). Böylece her bir ülkenin göçmenleri vatandaşlığa alma sistemleri ön plana çıkmaktadır. Vatandaşlığa almada genel yaklaşımlardan biri ülkelerin kendilerini Amerika Birle-

şik Devletleri gibi göçmen ülkesi olarak tanımladıkları ve toplumsal uyumun göçmenlerin belli bir eritme potasına dâhil edilmesiyle yakalandığı daha çok doğum yeri ilkesi olan *jure soli*'ye göre (Doğan, 2002: 25-41) göçmenlere vatandaşlık verildiği kültürelci sistemlerdir. Bir diğer yaklaşım ise içe dönük vatandaşlık rejiminin uygulandığı ve vatandaşlığın doğumdan daha çok Almanya'da bir süre uygulandığı gibi soya dayandığı (*jure sanguinis*) sistemlerdir (Erdem, 2010:8-12; Aybay, 2004: 25). Ülkelerin sistemleri hangi tür vatandaşlık rejimini temel alırlarsa alsınlar burada en önemli sorun göçmenlerin uyumuyla ilgili olmaktadır. Uyumla ilgili birçok eser bulunmakla birlikte göç sosyolojisini kompakt ama en geniş manasıyla ele alan eserlerde dahi göçmen uyumuna fail açısından bakan teorik kısımdan ziyade yapılarla daha çok yer verilmektedir (Adıgüzel, 2016:151-171). Ayhan Kaya ise uyum konusuna İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenikleştirme Çağı adlı eserinde, göç alan ülkelerin göçmen nüfusa yönelik uyum politikalarındaki gelişmeleri ve değişiklikleri İslamofobi ve güvenikleştirme bağlamında ele almıştır (2016). Bunların yanında failden hareket eden, özellikle Avrupa Türk Diasporasına mensup kişilerin kimlik ve uyum sorunsalını tartışan çalışmalar da yaygındır (Perşembe, 2006; Özmen, 2010; Kanık, 2018). Çalışmaların teorik kısımlarından ziyade pratik yanları öne çıkmakla birlikte son zamanda yeni yayınlanan bir çalışma Parekh, Tully ve Honneth'in tanınma teorileri ile uyumu birleştirerek "adil entegrasyon" tanımı ortaya koymaktadır (Göksel, 2019).

Uluslararası literatürde göçmen sosyolojisini tarihsel süreç içinde farklı boyutlardan ve perspektiflerden ele alan eserler bulunmaktadır. Park ve Burgess'in (1921) Amerikan göçmen grupları üzerinden oluşturduğu ve grupların sonunda eritme potasında asimilasyonu sonuçlanan beş aşamalı Irk İlişkileri Döngüsü (Race Relations Cycle) ya da Gordon'un kültürel asimilasyonun yanında yapısal asimilasyonun itici gücü oluşturduğu yedi aşamalı asimilasyon modeli (1964), Amerikan göçmen grupların birbirleriyle ve asli unsurlarla olan ilişkilerinin incelendiği klasik teoriler arasındadır. Bunun yanında Park ve Gordon'un döngülerine benzer şekilde Eisenstadt da 1947 yılına kadar İsrail ve Filistin'e giden Yahudi göçmenlerin sonunda asimilasyonla neticelenen uyumunu üç aşamalı bir modelle incelemiştir (1954). Hem etnik kültürleri ortadan kaldırması bakımından hem de asimilasyon sürecine giren göçmen gruplar arasındaki etnik ve kültürel farkları göz önünde bulundurması bakımından asimilasyon teorileri ciddi eleştiriler almaktadır. Göçmenlerin asimilasyonunu kaçınılmaz kıldığı eritme potası yaklaşımlarının karşısına çoğulculuk tartışmasıyla Glazer ve Moynihan, farklı etnik grupların tek bir kültür potası altında erimeleri fikrine karşı gelerek baskın kültürün etnik grupları sadece marjinal olarak etkilediği, ortaya yeni bir kültür sentezinin çıkarak yeni

cemiyet yapılarının oluştuğuna dair göçmen sosyolojisine yeni bir bakış getirmişlerdir (1963). Glazer ve Moynihan'ın oluşturdukları yeni yaklaşım göç çalışmalarında ve ülkelerin göçmen politikalarında bir paradigma değişimine neden olmuş, asimilasyon teorileri ve politikaları yerlerini giderek çoğulculuk ve çokkültürlülük tartışmalarına bırakmıştır. İşçi göçünün Kıta Avrupası'nda giderek yerleşik hale gelmesi göç ve göçmen çalışmalarını kıtaya da taşımıştır. 1970'lerdeki İsviçre'de konuk işçiler üzerine yaptığı çalışmalarla öne çıkan Hoffmann-Nowotny, insanların yerleşik hayata geçmesini tetikleyen sosyo-ekonomik ve sosyokültürel koşulları belirlemeye çalışmıştır. Aynı zamanda göçmenliği gönderen ve alan ülkeleri de içine alan bütüncül bir yapıda incelemiştir. Böylelikle göç alan ülke toplumları ve yapıları dışında göçmenlerin kendi motivasyonları entegrasyon çalışmalarına dahil edilmiştir (1973). Hoffmann-Nowotny'nin, Lee'nin (1966) geliştirmiş olduğu itme-çekme teorisinden etkilendiği görülmektedir. Bunların yanında göç ve göçmen entegrasyonunu açıklamaya yönelik Göç Sistemleri, Wallerstein'in Dünya Sistemleri, Sassen'in Küresel Şehirler, Ulusaşırılık Teorileri, Göçmen Ağları vb. birçok teori ortaya konulmuştur (Chirot ve Hall, 1982; Sassen, 2001; Massey ve diğerleri, 1993; Mabogunje, 1970; Faist, 2003). Bu teoriler göç hareketliliğinin sebeplerini ve göçmen grupların birbirleriyle ve asli unsurla olan etkileşimini ortaya koymakla beraber, yerleşik ama asimile olmamış göçmenlerin sonradan gelen göçmenlere dair davranışını açıklamamaktadır.

Araştırma konusuna yakın çalışmaları, sosyal dışlanma ve göçmen sosyolojisi yanında ulus aşırı göç ağları üzerine yazınlarda görmek mümkündür. Ermenistan'dan Türkiye'ye göç eden Ermeniler ile eskiden beri Türkiye'de yaşayan Ermeniler arasındaki dayanışma ve çatışma alanlarını inceleyen bir akademik çalışmada teorik çerçeve olarak ulus-ötecilik tartışmaları, göçmen dayanışma ağları ve sosyal sermaye yaklaşımı benimsenmiştir (Körükmez, 2012). Körükmez'in de belirttiği üzere, Şikago'da (Erdmans, 1995) ve Brüksel'de (Grzymala-Kazłowska, 2005) yaşayan Polonyalılar ile sonradan göç yoluyla gelen Polonyalılar arasındaki iş birliği, rekabet, etnik çatışma ve kimlik konularını inceleyen benzer çalışmalar da mevcuttur. Aynı ülkeden farklı zaman dilimleri için aynı etnik grup tarafından gerçekleşen göçü ve göçmen kimliklerini inceleyen bu çalışmaların yanında, aynı etnisiteye mensup ancak farklı ülkelerde yaşayan Ermenilerin Londra'ya göçlerini konu alan farklı bir inceleme de yapılmıştır (Talai, 1986). Bu tür çalışmalar iki alt-etnik grubun göç, baskın kültürle uyum ve gruplar arası ilişkileri açıklamakla birlikte, araştırma örneklemi aynı etnik gruba mensup kişilerden oluşmaktadır. Farklı iki ya da daha çok etnik kimliğe sahip alt-etnik gruplar arasındaki dayanışma ya da dışlamayı dair bir inceleme içermemektedirler.

Suriye'deki çatışmaların devam etmesi göç hareketliliğinin sürekliliğine sebep olurken akademik araştırmaların ve sivil toplum kuruluşlarının saha raporlarının sayısında ve çeşitliliğinde artış yaşanmasına neden olmuştur. Suriye'deki çatışmaların iç savaşa dönüşmesiyle 2011'de Türkiye başta olmak üzere dünyanın tamamına yönelen bir göç hareketi başlamış ve hala sürekliliğini korumaktadır. Türkiye bir süre yürüttüğü açık kapı politikası neticesinde en fazla Suriyeliyi barındıran ülkeler arasında ilk sırada yer almaktadır. Ani ve hızla gelişen bu hareketlilik ve sayının her geçen gün artması sürecin doğru yürütülmesi, entegrasyon ve toplumsal kabul konularını gündeme getirmiştir. Sorunların tespit edilmesi ve sözü geçen süreçlerin nasıl sağlanması gerektiğine dair ulusal ve uluslararası literatürde çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu Suriyelilerin eğitim, istihdam ve sağlık alanlarında yaşadıkları sorunlar ve entegre olma süreçlerine dair olmuştur (Yavuz ve Mızrak, 2016; Özipek, 2018; Cousins, 2015). Sürecin uzamasıyla beraber hem yapılan çalışmaların çeşitliliği hem de sayısı giderek artmaktadır. Bu doğrultuda kadın, çocuk, entegrasyon, toplumsal kabul, karşılaşılan zorluklar ve yaşanan sorunlar gibi pek çok konuda akademik makale, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının raporları ile projeler yapılmaktadır (İçduygu ve Şimşek, 2016; Küçükşen, 2017; Akçapar ve Şimşek, 2018; Yıldırım vd., 2017; UN, 2018).

Bahse konu olan literatürde, çalışmanın ana konusu olan, bir ülkede “yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmenlerle” halihazırdaki “yerlilerinin” yeni gelen göçmenlere karşı negatif (dışlama) ya da pozitif (dayanışma) davranışlarındaki farklılık ve benzerlikleri inceleyen çalışmaların daha çok “yerlilerin” göçmenlere yönelik tutumuyla sınırlı olduğu görülmüştür (Boateng ve diğerleri, 2020; Florack ve diğerleri, 2003; Kosic, 2005). Yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmenlerin ve halihazırdaki yerlilerin kendi yakın akrabaları olmadıkları ya da dayanışma ağları içerisinde yer almadıkları takdirde her ne kadar yeni gruplar aynı dinsel, coğrafi ve benzer kültürel arka plana sahip olsa dahi yeni gelen göçmenlere karşı günlük deneyimlerin gösterdiği belli negatif davranış kalıplarının bulunduğuna yönelik varsayımlara sahip olunmaktadır. Bilhassa yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmenlerin yeni gelen göçmenlere yönelik tutumları konusunda bilimsel bir çalışmanın olması literatürde önemli bir boşluğu göstermektedir. Bu çalışma, literatürdeki boşluğu doldurma iddiasından ziyade, bilimsel bir eksikliğe işaret ederek bu eksikliğin giderilmesi yoluna ilk taşlardan birini koymak istemektedir.

Yöntem

Son senelerde artış gösteren ve Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere pek çok ülkeden dünyaya yönelen göç hareketliliğinden Türkiye de etkilenmiştir. Bir kısmı için uluslararası koruma diğer kısmına da mülteci, şartlı mülteci veya geçici koruma statüleri tanıyarak barınma imkânı sağlamaktadır. Araştırmada çok çeşitli etnik unsuru barındıran Sakarya'nın bir göçmen şehri olarak "yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmenleri" ile halihazırdaki "yerlilerin" bu yeni göçmenlere yönelik uygulanan kamu politikalarına bakışı anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu noktada çalışmanın ampirik verilerinin edinilmesinde ülke ve şehir seçiminin gerekçelerini açıklamak yerinde olacaktır.

Her dönem farklı göç türüne tanıklık etmiş olan Anadolu toprakları üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti zengin bir göç tarihine sahiptir. Anadolu'ya dokuz ve on birinci yüzyıllarda gerçekleşen Romanların göçü, 1492 yılıyla beraber İspanya'daki baskıdan kaçarak Osmanlı topraklarına sığınan Yahudi göçü, Osmanlı döneminde Afrika'dan gerçekleşen göç hareketliliği, yine Kırım Tatarları ile Nogayların ve Çerkeslerin Osmanlıya yönelen hareketlilikleri, yirminci yüzyılda nüfus mübadelesiyle gerçekleşen göç, 1950 sonrasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç, özellikle 2000'li yıllarla kendini gösteren Avrasya coğrafyasından Türkiye'ye yönelen göç, 1989'da Bulgaristan'da, 1991'de Irak'ta ve 2011'de Suriye'de yaşanan gerilim, baskı ve iç savaş sebebiyle kitle sel mülteci akınları Türkiye topraklarının bugüne kadar karşılaştığı göç hareketliliğinin genel bir portresini oluşturmaktadır (Erdoğan ve Kaya, 2015: 6-11).

Bu durum bize Türkiye'nin karşılaştığı göç hareketliliklerinin son bulmayacağını, transit veya hedef ülke olma konumunu koruyacağını göstermektedir. Göçlerin Türkiye'yi, Türkiye haline getirdiği ve şekillendirdiği görülmektedir. Öyle ki Karpat'ın "Türkiye, göçler sayesinde kurulmuş, değişmiş ve bugün milli devlet haline gelmiştir" sözleri bu duruma ışık tutmaktadır (Erdoğan ve Kaya, 2015: xvii). Suriyelilerin göçü, yukarıdaki göç tarihi içinde önemli bir yer tutarken geçmişteki diğer hareketliliklerde olduğu gibi ülkenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir. Tam da bu sebeple Suriyelilerin Türkiye toplumdaki varlıkları ve etkileşimleri önem kazandığından incelenmesine ihtiyaç duyulmuş ve bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Diğer yandan Türkiye'nin tanık olduğu bu göç hareketlilikleri ülkemiz şehir ve bölgelerince paylaşılmıştır. Resmi makamların belirlediği 'sınırlar' içinde doğal bir göçmen refleksi olarak her göçmen kendisinin ait olduğu etnik, dini ve kültürel grupların bulunduğu yerleri tercih etmektedir. Böylece

belli şehir ve bölgelerde bir ya da birden fazla göçmen grubun yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin karşılaştığı göç hareketlerinin neredeyse tamamına ait izleri taşıyan ve mikro örneği olabilecek şehirlerden biri Sakarya'dır. Çalışmanın giriş bölümünde bahsedildiği gibi Manavlar, Gürcüler, Lazlar, Çerkesler, Boşnaklar, Arnavutlar gibi çok sayıda etnik grubun bulunduğu Sakarya son dönemde yaşanan baskı ve çatışma gerekçeleriyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan Afgan, Iraklı ve Suriyeli sığınmacılara da tanık olmaktadır. Bu çalışmayla, güçlü ve çeşitli göçmen tarihine sahip ve Türkiye'nin mikro bir örneği sayılabilecek Sakarya şehrinin yeni ve sayıca fazla olan grubunu oluşturan Suriyelilere yönelik algıları, onlara sağlanan kamu politikalarına bakışları ve haklarında bilinen genel geçer yanlış bilgilere karşı tutumları ortaya konmaya çalışılmıştır. Güçlü göçmen tarihine ve kültürüne sahip olması ve bu doğrultuda belirtilen değişkenlere karşı Sakarya halkının tutumu Suriyelilerin Türkiye toplumuna kabulleri ve olası gerginliklerin önüne geçilmesi bağlamında önceki tecrübelerin aktarılmasını sağlayacağından bu konunun işlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu durum aynı zamanda Sakarya şehrinin seçiminin gerekçesini oluşturmaktadır.

İngilizce, Almanca ve Türkçe dillerinde yapılan literatür taramasında bir ülkede yerleşik hale gelen yakın dönem eski göçmenlerin yeni gelenlere bakış açısını doğrudan konu edinen bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.¹¹ Sahada edinilen bulgular bir arada yaşama ve kültürleşme gibi kavram ve kuramlar çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, varlığını bildiğimiz ama derinlemesine bilgi sahibi olmadığımlar olgulara odaklanan fenomenoloji araştırma deseni benimsenmiştir. "Fenomenoloji araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır" (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 71). Bu desende başlıca veri toplama aracı derinlemesine mülakattır. Görüşme yönteminin sağladığı esneklik sayesinde katılımcılardan bilgilerin detaylı biçimde edinilmesi mümkün olmaktadır. Bu araştırmalarda görüşmeler genellikle uzun sürelidir. Bu sebeple de örneklemin sınırlı olması büyük önem taşımaktadır. Fenomenolojik araştırma yöntemi kullanıldığı için Polkinghome'un da belirttiği gibi 5-25 kişi arası katılımcı yeterli görülmektedir (Creswell, 2013:81). Ayrıca nitel araştırmalarda katılımcıların mülakat sorularına verdikleri cevapların tekrarlanmaya başlaması nitel araştırmanın hedefine ulaştığını, veri doygunluğunun sağlandığını ve sonlandırılabilirliğini göstermektedir (Saunders ve diğerleri,

11 Fakat literatür başlığında belirtildiği gibi bir ülkenin yerlilerinin yeni gelen göçmenlere yönelik tutumunu, önyargının kültürleşme stratejilerine etkisini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Boateng ve diğerleri, 2020; Florack ve diğerleri, 2003; Kasic, 2005).

2018). Katılımcıların verdiği cevapların ne zaman tekrarlanmaya başlayacağı ise mülakatlar gerçekleşmeden bilinmemektedir. Yapılan araştırmanın içeriğine göre cevaplar kimi zaman altı kişiden sonra kimi zaman 30 kişiden sonra tekrarlayabilmektedir. Mülakatların gidişine göre bu rakam on kişi ile de sınırlanabilir, 30 kişiye de çıkabilir.

Çok sayıda örnekleme yönteminden biri olan ve nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkan amaçlı örnekleme yöntemi, olgu ve olayların anlaşılması ve açıklanmasında fayda sağlamaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan “kartopu örnekleme” bu çalışmada kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 122). Buna göre çalışmanın başında araştırma sorusuyla ilgili en fazla bilgi sahibi olabilecek kişileri düşünüp, kimlerle görüşülebileceğinin önerisinin alınarak adeta kartopu gibi büyüyen bir havuzu ve içinden öne çıkan kişilerin seçimini mümkün kılan kartopu örneklemedir.

Gerçekleştirilen çalışmada nitel araştırma yönteminin derinlemesine mülakat modeli seçilmiş, bu sayede soru-cevap sistemine dayanarak ilişki kurmak ve somut veriler elde etmek amaçlanmıştır. Mülakat yönteminin yüz yüze gerçekleşmesinden kaynaklanan iletişimi geliştirme olanağı, katılımcının anlayamadığı sorularda görüşmecinin açıklama yapabilme ve anlık tepkiler ile yanıtları gözlemlene şansına sahip olması gibi öne çıkan özellikleri bu çalışmada mülakat yönteminin seçilmesinin gerekçelerini oluşturmaktadır. Görüşme akışı içinde katılımcıdan özgün, ayırt edici verilerin elde edilmesini sağlayan yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi seçilerek önceden hazırlanan konu başlıkları ve sorularla görüşmeye başlanmış, görüşme sırasında soru eklenip çıkarılarak sürecin yönetimi araştırmacı tarafından sağlanmıştır.

Yukarıda açıklandığı şekliyle yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle 33 kişiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler üzerinden analiz yapılmış ve araştırma sonuçlanmıştır. Görüşmecilere sorulan soruların ardından yanlış ya da eksik bilinenler görüşmecilerle paylaşılmış ve bilgilendirilmeden sonra aynı fikirde olup olmadıkları da sorgulanmıştır.

Kartopu yöntemi ile ulaşılan katılımcıların 11’i göçmen kökenli (Sakarya’nın yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmenleri) iken 22’si göçmen kökenli değildir (şehrin yerlileri). 17’si kadın 16’sı erkek olan katılımcıların en yoğun buldukları yaş aralığı 12 kişi ile 16-25 yaş aralığıdır. Ardından sırasıyla 26-35 yaş aralığında 5, 36-45 yaş aralığında 7, 46-55 yaş aralığında 4 ve 56-65 yaş aralığında 5 kişi bulunmaktadır. Katılımcıların biri okuryazar, beşi ilköğretim, 11’i lise, 14’ü lisans, 2’si lisansüstü olarak eğitim durumlarını ifade etmiştir.

Tablo 2: Katılımcı Profili

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek
Katılımcı 1	Kadın	29	Lisansüstü	Akademisyen
Katılımcı 2	Erkek	23	Üniversite	Kendi İş
Katılımcı 3	Erkek	22	Lise	Özel Sektör
Katılımcı 4	Erkek	47	Lise	Özel Sektör
Katılımcı 5	Kadın	48	İlköğretim	Ev Hanımı
Katılımcı 6	Kadın	24	Üniversite	Öğrenci
Katılımcı 7	Erkek	56	İlköğretim	Emekli
Katılımcı 8	Kadın	30	Üniversite	Memur
Katılımcı 9	Kadın	56	Üniversite	Diğer
Katılımcı 10	Erkek	25	Üniversite	Öğrenci
Katılımcı 11	Kadın	17	Lise	Öğrenci
Katılımcı 12	Erkek	60	Lise	Emekli
Katılımcı 13	Kadın	36	Üniversite	Öğretmen
Katılımcı 14	Erkek	44	Lise	Özel Sektör
Katılımcı 15	Kadın	20	Lise	Öğrenci
Katılımcı 16	Kadın	41	Üniversite	Memur
Katılımcı 17	Erkek	47	Lise	Diğer
Katılımcı 18	Erkek	24	Üniversite	Öğrenci
Katılımcı 19	Erkek	56	Üniversite	Emekli
Katılımcı 20	Kadın	21	Lise	Öğrenci
Katılımcı 21	Kadın	38	İlköğretim	Ev Hanımı
Katılımcı 22	Erkek	23	Üniversite	Öğrenci
Katılımcı 23	Erkek	32	Lise	Özel Sektör
Katılımcı 24	Erkek	34	Lisansüstü	Kendi İş
Katılımcı 25	Kadın	43	İlköğretim	İşsiz
Katılımcı 26	Erkek	50	Üniversite	Özel Sektör
Katılımcı 27	Kadın	61	Lise	Ev Hanımı
Katılımcı 28	Kadın	28	Lise	Kuaför
Katılımcı 29	Kadın	37	Okuryazar	Ev Hanımı
Katılımcı 30	Erkek	25	Üniversite	Özel Sektör
Katılımcı 31	Erkek	21	Üniversite	Öğrenci
Katılımcı 32	Kadın	23	Üniversite	Öğrenci
Katılımcı 33	Kadın	49	İlköğretim	Ev Hanımı

Bulgular

Sakarya'nın “yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmenleri” ile “yerlilerine” Suriyelilere uygulanan kamu politikalarına yönelik fikir ve tutumlarının

sorgulandığı bu araştırmada aynı zamanda Suriyelilerle ilgili yanlış bilinen doğruları da içeren sorulara yer verilmiştir. Bu doğrultuda soruların analizi kamu politikaları ve genel algılar olmak üzere iki başlıkta yapılmıştır.

a. Kamu Politikaları

Kamu politikaları kapsamında nakdi yardım, sağlık hizmetlerine erişim, çalışma izni ve öğrenim bursu konularına yönelik fikir ve tutumlar anlaşılmasına çalışılmıştır.

Tablo 3: Nakdi Yardım

Geçici koruma statüsü sahibi kişilere nakdi yardım yapılmalı mı?		
	Sayı	Yüzde
Evet	25	75,8
Hayır	4	12,1
Kısmen	4	12,1

“Geçici koruma statüsü sahibi kişilere nakdi yardım yapılmalı mı?” sorusuna görüldüğü gibi katılımcıların büyük çoğunluğu evet cevabını vermiş ve aşağıdaki örneklerde olduğu gibi bunu gerekçelendirmişlerdir.

“Kesinlikle yapalım. Korumaya aldıysak her anlamda yardım olmalı, koruma olmalı. İnsani ihtiyaçları karşılamak, giyinme, beslenme, barınma gibi ana ihtiyaçlar. Aylık yardım şeklinde maaş yardımı var gıda yardımı var. Aslında bunlar da nakde dönüşüyor. Kızılay, aş evleri vs.”(Katılımcı 2, Yaş 23)

Bunun yanında daha çok yanıtlar bu yardımların kimlere verileceği ve miktarı konusunda bir sınırlılığın olması gerektiği üzerinde yoğunlaşmıştır.

“Gerçekten savaş mağduru olanlara (inceleme sonucunda belirlenenler yani) komisyonlarca mülakatlar yapılmalı. Bunun sonucunda asgari ücretten fazla olmayacak şekilde yardım olmalı. Ailedeki kişi sayısı dört ise dört kişilik bir aileyi geçindirecek yardım olmalı. Asgari ücretin yüzde 20’sinin altında olması yeterli olabilir. Böyle olsun ki çalışmaya teşvik edelim. Gerekirse iş devlet tarafından bulunmalı” (Katılımcı 3, Yaş 22).

“Evet ama ne kadar geçici... Bu durum tamamen ülkenin ekonomik şartlarına bağlı. Mağdurlara tabii yardım yapılmalı ancak bunun da bir sınırı olmalı. Şuan için gelenler hukuki olarak geçici olarak adlandırılıyor olsa da gayet kalıcı görünüyorlar” (Katılımcı 6, Yaş 24).

Buradaki en önemli vurgu da kendi halkına yapılandır daha fazla yapılmaması gerektiği üzerine olmuştur. Anlaşıyor ki bu durum taraflar arasındaki hassas noktalardan birini oluşturmaktadır.

“Evet ama kendi halkını geride bırakacak kadar olmamalı. Yani halkı olumsuz etkileyecek şekilde yapılmamalı.” (Katılımcı 8, Yaş 30)

“Evet, azami düzeyde bir yardım yapılmalı. O da parasız kalıp hırsızlık yapmamaları için” (Katılımcı 28 Yaş 28).

“Hayır, sadece ihtiyaç duyulan malzemeler verilmeli” (Katılımcı 21, Yaş 38)

Tablo 4: Sağlık Hizmetleri

Geçici koruma statüsüne sahip kişiler sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanmalı mı?		
	Sayı	Yüzde
Evet	25	75,8
Hayır	5	15,2
Kısmen	3	9,1

“Geçici koruma statüsüne sahip kişiler sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanmalı mı?” sorusuna yine katılımcıların büyük çoğunluğu evet cevabını vermiştir. Bunların bir kısmı konuya temel haklar perspektifinden yaklaşarak değerlendirme yapmıştır.

“Burada kaldığı süre boyunca sağlık hizmetleri ücretsiz olmalı. Temel sağlık hizmetleri yani.” (Katılımcı 7, Yaş 56)

Fakat büyük çoğunluk tarafından sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanılması gerektiği düşünülse de bunun Suriyelilerin tamamına değil ihtiyaçları tespit edildikten sonra ona göre sağlanması gerektiği düşüncesi yaygındır.

“Evet sonuçta koruma statüsündeki kişiler ama gene de bir ihtiyaç tespitine göre böyle bir hak verilmesini daha doğru görüyorum. Belirli bir işte çalışıp maaş alan kişiler de gerekli ödemeleri yaparak hizmetlerden yararlanabilirler en azından ekonomik maliyet azalır” (Katılımcı 32, Yaş 23).

Bunun yanında Suriyelilerin sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanmasını “*Evet faydalanmalılardır yoksa ülkemizde salgın hastalık vs olabilir.*” (Katılımcı 22, Yaş 23) böyle bir ifadeyle gerekçelendirerek “öteki” olana yönelik bakış açısı resmedilmiştir.

Suriyelilerle ilgili pek çok konuda karşılaşılan yaygın kanı, Türk vatandaşlarla aynı statü ve haklara sahip olunması gerektiğidir.

“Hayır Türk vatandaşları ne kadar ücret ödüyorsa onlar da aynısını ödemeli” (Katılımcı 19, Yaş 56).

“Hayır bu ülkedeki normal bir vatandaş ne derece yararlanıyorsa o şekilde yararlanmalı. Sigorta durumları hakkında bilgim yok. Kıssasa kıssas olmalı yani” (Katılımcı 8, Yaş 30).

Tablo 5: Çalışma İzni

Geçici koruma statüsü altındaki Suriyelilere çalışma izni verilmeli mi?		
	Sayı	Yüzde
Evet	27	81,8
Hayır	5	15,2
Kısmen	1	3,0

“Geçici koruma statüsü altındaki Suriyelilere çalışma izni verilmeli mi?” sorusu yöneltilen katılımcıların 27’si verilmesini desteklerken beşi desteklememiştir. Bunların bir kısmı konuya yönelik desteklerini kişilerin hayatlarını idame ettirmeleri için gerekli olduğu ve bunun da ülkedeki hukuki metinlerde öngörüldüğü gibi ülkece belirlenen asgari ücretin altında olmaması gerektiği ifade edilmiştir.

“Evet sonuçta geçinmeleri için çalışmaları gerekir en azından yardım almaksızın geçim sağlar” (Katılımcı 32, Yaş 23)

“Evet verilsin, asgari ücretten aşağı ücret verilmesin” (Katılımcı 26, Yaş 50)

Bir başka gerekçe ise ülkenin de bu durumdan yani onların ekonomiye katılımından ve yardımların azalmasından fayda sağlaması üzerine yoğunlaşmıştır.

“Evet ülke sadece veren değil alan taraf olmalı. Ülkeye hizmet açısından verilmeli. Olmazsa hep muhtaç durumda olup toplumsal tabakanın en alt sınıfını oluştururlar. Çalışan çok sayıda tanıdığım var ama izinli mi çalışıyorlar bilmiyorum. Fiziksel çalışılan işlerde inşaat, hayvan bakımı gibi işlerde çalışıyorlar genelde” (Katılımcı 10, Yaş 25)

“Evet çalışıp kendi paralarını kazansınlar. Aylak aylak dolaşıp milleti rahatsız etmesinler. Ayrıca kayıtlı çalışmaları devlet politikaları için daha iyi olacaktır.” (Katılımcı 13, Yaş 36)

Çalışma izni verilmesini desteklemeyenlerin en büyük gerekçesi ülkedeki işsizlik sorununu artırabileceği ile ilişkilendirilmiştir.

“Hayır ama belli alanlarda olabilir. Her alanda çalışmaları işsizliği arttırabilir” (Katılımcı 11, Yaş 17)

“Hayır verilmemelidir çünkü ülkemizde belli kesimlerin tepkisi çekilebilir” (Katılımcı 22, Yaş 23)

“Hayır sonra benim vatandaşım işsiz kalacak” (Katılımcı 29, Yaş 37)

“Hayır. Zaten kendi halkımızın işsizlik problemi var. Bir de bunlar mı çıkacak başımıza” (Katılımcı 7, Yaş 56)

Tablo 6: Seyahat Hakkı

Suriyeliler, Türkiye Cumhuriyeti'nin tamamında il sınırlaması olmaksızın çalışabilmeli ve seyahat edebilmeli mi?		
	Sayı	Yüzde
Evet	13	39,4
Hayır	17	51,5
Kısmen	1	3,0
Fikrim yok	2	6,1

“Suriyeliler Türkiye Cumhuriyeti'nin tamamında il sınırlaması olmaksızın çalışabilmeli ve seyahat edebilmeli mi?” sorusu yöneltilen katılımcıların çoğu bu hakkı desteklemediğini ifade etmiştir.

“Hayır belirli noktalarda yaşamalılar. Ülkenin her yerine pervasızca yayılmaları çok büyük karışıklıklara, düzensizliğe sebep oluyor” (Katılımcı 16, Yaş 41).

“Hayır sadece belli illerde kontrol altında kalmalılar. Her yere kayıtsız yayılırlarsa ülkelerine dönme işlemlerini nasıl yapacak devlet. O yüzden belli illerde kayıtlı olarak yaşamalılar” (Katılımcı 14, Yaş 44).

Suriyelilerin il sınırı olmadan çalışma ve seyahat etme hakkının olması gerektiğini düşünenlerin bir kısmı görüldüğü gibi Suriyelilerin kontrol altında tutulması gereken bir topluluk olarak algılayarak düzensizliğe sebep olabilecekleri üzerinde durmuştur.

“Hayır ancak özel izinle olmalı bu durum. Sonra kontrolü yitiririz ve geri toplayamayız göndermek için” (Katılımcı 31, Yaş 21).

“Hayır tüm ülkeye kayıtsız bir şekilde yayılmaları ve geri gönderilmelerini veya uygulanacak politikaları imkansız hale getirir. Belli bölgelerde kayıtlı durmaları daha iyi” (Katılımcı 13, Yaş 36).

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü gibi diğerleri ise bu durumu Suriyelilerin ülkelerine geri dönmeleriyle ilişkilendirerek, geri dönüş sürecinde böyle bir hakkın kontrolsüzlüğe sebep olacağını belirtmişlerdir.

“Evet bu ülke standartlarına ve iş ahlakına uygun şekilde düzenlenerek bu hak tanınmalı” (Katılımcı 8, Yaş 30).

“Evet sağlıkta da dediğim gibi kişiler özgürce çalışmalı, seyahat etmeli. Başka ilde iş imkânı varsa gidip orada ikamet edebilmeli” (Katılımcı 10, Yaş 25).

Böyle bir hakkın verilmesi gerektiğini düşünenler ise temel haklara vurgu yapmıştır.

Tablo 7: Öğrenim Bursu

Suriyeli öğrencilerin tamamına öğrenim bursu (kitap, giysi, ayakkabı ve diğer okul ihtiyaçları) verilmeli mi?		
	Sayı	Yüzde
Evet	6	18,2
Hayır	5	15,2
Kısmen	22	66,7

“Suriyeli öğrencilerin tamamına öğrenim bursu (kitap, giysi, ayakkabı ve diğer okul ihtiyaçları) verilmeli mi?” sorusuna katılımcıların büyük kısmı kısmen cevabını vermiştir. Buna karşılık evet ve hayır diyenlerin sayısının neredeyse birbirine eşit olduğu görülmüştür.

Katılımcıların cevapları genel olarak, ihtiyaç sahiplerinin tespit edilerek yardımların sadece onlarla sınırlı tutulması gerektiği üzerine yoğunlaşmıştır.

“Hayır yalnızca ihtiyacı olanlara verilmeli. Çok zengin Suriyeliler de var. Neden hepsine verilsin. Öyle olacaksa bizim öğrencilerimize de yardım yapılınsın.” (Katılımcı 14, Yaş 44)

“Hayır yalnızca ihtiyaç sahipleri titiz bir çalışmayla belirlenip yardım yapılmalı. Bazı Suriyeliler çok zenginler.” (Katılımcı 13, Yaş 36)

“Çok ihtiyacı olanlara verilmeli ama tamamı için aynı şeyi söyleyemem, tespit etsinler kim ihtiyaç duyuyorsa ona versinler.” (Katılımcı 29, Yaş 37)

Ve bu sınırlılığın sebebi olarak zengin Suriyelilerin varlığı gösterilmiştir. Bununla birlikte görüşmelerde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı çocuklara da benzer yardımların yapılıp yapılmayacağı katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından üzerinde durulmuştur.

“Hayır önce kendi çocuklarımıza bakmalıyız. İhtiyacı olanlara verilmeli tabii” (Katılımcı 26, Yaş 50).

Aynı zamanda ülkemizde eğitimlerini sürdürmelerini desteklemeyen katılımcılar da “Hayır kendi ülkelerinde eğitimlerine devam etsinler” (Katılımcı 7, Yaş 56) şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır.

b. Genel Algılar

Çalışmanın ikinci basamağını oluşturan Suriyelilerle ilgili yanlış veya eksik bilinen konular da katılımcılara sorulmuştur. Bunlar sınavsız giriş hakkı, vatandaşlık gibi temalarla birlikte Suriyelilerin sahip olduğu hakların ne olduğunun sorgulanmasına ve onlarla ilgili gelişmeleri hangi haber kaynaklarından edindiklerine dair olmuştur.

Tablo 8: Üniversitelere Giriş

Suriyelilere üniversitelere sınavsız giriş hakkı tanınmalı mı?		
	Sayı	Yüzde
Hayır	33	100

Suriyelilerin eğitimiyle ilgili hem Millî Eğitim Bakanlığı hem de Yükseköğrenim Kurumu tarafından çok sayıda açıklama yapılmış ve yönetmelik yayınlanmıştır. Bunlardan biri olan ve belki de konuyla ilgili duyulan rahatsızlıkların başlamasına sebep olan gelişme, Yükseköğrenim Kurumu'nun ülkemizdeki Suriye sınırında bulunan yedi üniversite rektörüne gönderdiği 3 Eylül 2012 tarihinde yayınlanan genelgedir. Buna göre Türkiye'ye sığınan Suriyelilere sadece 2012-2013 yılında uygulanmak üzere özel öğrenci olarak ders alabilme hakkının tanındığı ve öğrencilerin durumlarını gösteren belgelerinin olmaması durumunda da sadece beyanlarının yeterli görüleceği belirtilmiştir. Bu durum hem muhalefet hem de halk tarafından eleştirilmiş ve haberler aracılığıyla da kamuoyu yanlış bilgilendirilmiştir (Milliyet, 2012).

Buradan hareketle "Suriyelilere üniversitelere sınavsız giriş hakkı tanınmalı mı?" sorusu sorulan katılımcıların tamamı böyle bir hakkın olamayacağını ve bunun haksızlık yaratacağını ifade etmiştir.

"Hayır. Böyle bir şey söz konusu dahi olamaz. Bizim çocuklarımız yıllarca uğraşır-
dirsek çürütürken onlar sınavsız istedikleri yere giremezler. Böyle bir saçmalık asılsız
haberden başka bir şey olamaz." (Katılımcı 13, Yaş 36)

"Kesinlikle hayır, bizim çocuklarımız açıkta kalırlar ve bizimkiler sınava girip çalışır-
larken onlar sınavsız giremezler." (Katılımcı 29, Yaş 37)

"Hayır. Bir sınava yıllarını harcayan öğrenciler olarak aileleri olarak bunu istemem.
Bir şekilde denklik veya farklı bir sınav sistemi ile yani hak ederek bir yere gelsinler."
(Katılımcı 8, Yaş 30)

Tablo 9: Vatandaşlık Politikası

Ülkemizdeki Suriyelilere vatandaşlık verilmesini destekleyen fikir ve politikalar hakkında ne düşünüyorsunuz?		
	Sayı	Yüzde
Hayır (verilmemeli)	29	87,5
Kısmen (niteliklilere)	4	12,5

"Ülkemizdeki Suriyelilere vatandaşlık verilmesini destekleyen fikir ve politikalar hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sorulan katılımcıların tamamına yakını verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

“Kesinlikle karşıyım. Kendi vatanları evleri dururken burada işleri yok. Burada geçmişleri tarihsel bağları yok. Tamamen yabancılar. Bu kadar insan bir anda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmamalıç” (Katılımcı 13, Yaş 36)

“Gereksiz. Vatandaşlık verilmesini uygun bulmuyorum. Onların vatandaşlıkları Suriye’de. Savaşan askerlerimiz sayesinde onlar yuvalarına gitmeliler. Buraya yerleşmelerinin manası yokç” (Katılımcı 15, Yaş 20)

Bunların yanında destek verilmesinin iyi fakat vatandaşlık konusunun doğru olmadığını düşünenler ile ülkeye ekonomik katkısı olanlara verilebileceğini düşünenler de vardır.

“Ne yazık ki bu politikaları sağlıklı bulmuyorum. Ülkemizin yaptığı destek ve yardımların arkasındayım ancak vatandaşlık hakkının ciddi araştırmalar olmaksızın mültecilere verilmesinin çeşitli açılardan sıkıntı ve anlaşmazlıklar doğuracağını düşünüyorum.” (Katılımcı 9, Yaş 56)

“Yanlış buluyorum ancak eğer ekonomik getiride bulunup ülkeye yardım yapıyorlarsa problem yok benim için.” (Katılımcı 30, Yaş 25)

“Suriye’den Türkiye’ye göç eden kişilerin sahip olduğu haklar konusunda ne biliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar genellikle maddi yardımlar, sınavsız üniversite hakkı, maaş, konut hakkı, ücretsiz sağlık ve eğitim imkânlarından faydalanma ve vatandaşlık gibi temalar üzerinden olmuştur.

“Yani evet bilgi sahibiyim. Bir Türk vatandaşı kadar hakları olduğunu düşünüyorum. Belki fazlası bile vardır. Rahat şekilde tapu aldıklarını biliyorum. Kısıtları yok. Araç alımında rahatlar. Tanıdıklarım da var bu şekilde bir kısmı ise duyum.” (Katılımcı 3, 22)

“Devlet imkânlarından faydalandıklarını ve vatandaşlık verildiğini biliyorum. Birçok ücretsiz yardım aldıklarını duydum.” (Katılımcı 16, Yaş 41)

“Maaş aldıklarını televizyon ve basından öğrendim ve bazı sağlık hakları olduğunu biliyorum devlet hastanelerinde.” (Katılımcı 4, Yaş 47)

“Tabii onların hakları olmalı savaştan kaçtılar zordalar. İhtiyaçları var bizler gibi. Hiçbirimiz yabancı değiliz onlar da bizim kardeşlerimiz. Okullarda öncelikli hakları olduğunu, üniversitelere yerleştirildiklerini, maaş aldıklarını, konutlara yerleştirildiklerini görüyoruz, duyuyoruz.” (Katılımcı 5, Yaş 48)

Bunlarla birlikte tanınan hak ve imkânlardan rahatsız olduğunu ifade edenler de olmuştur.

“Çok fazla hakkın ve imkânın tanındığını düşünüyorum. Ücretsiz ve sınavsız eğitim, barınma, giyim, yiyecek ve para yardımları vs vs. bence çok iyi bakılıyorlar” (Katılımcı 15, Yaş 20)

Görüşülen 33 katılımcıdan sadece bir kişinin konuyla ilgili bilgi sahibi olduğu görülmüştür. Yaşanan bu mikro örnek üzerinden değerlendirildiğinde çok fazla yanlış bilginin kamuoyunu tehdit ettiği görülebilir.

"Sahip oldukları hakların çoğunu biliyorum. Üniversiteye sınavsız girmediklerini, sivil toplum kuruluşların yardımları ve yakınlarının yardımı ile geçindiklerini, maaş almadıklarını, kimliksiz hiçbir şeyden yararlanamadıklarını." (Katılımcı 10, Yaş 25)

Son olarak ise katılımcıların Suriyelilerle ilgili gelişmeleri daha çok hangi haber kaynaklarından öğrendikleri sorgulanmaya çalışılmıştır. "Ülkemizde geçici koruma statüsündeki bireyler hakkındaki haberlere hangi kaynaklardan ulaşılmaktadır?" diye sorulduğunda yoğun olarak karşılaşılan iki yanıt televizyon ve sosyal medya olmuştur.

Teknolojinin gelişmesi ve haberlerin hızlı yayılmasına karşılık hala televizyonun pek çok kişi için haber kaynağı olma özelliğini koruduğu da görülmüştür. Bunların yanında gazete ve aile, komşu ve yakınlarıyla gerçekleştirdiği günlük konuşmalar sayesinde de gelişmelerden haberdar olunduğu ifade edilmiştir. Fakat bu esnada görüşmecilerin bir kısmı sosyal medyaya da televizyondaki haber kanallarına da güven duymadıklarını belirtmiştir.

Ve son olarak katılımcılarla yanlış ya da eksik bilinen bilgilerin doğru halleri paylaşılmış ve ardından yine aynı konuda ne düşündükleri sorulmuştur. Fikirlerinin değiştiği temelde iki mesele vardır: Sağlık hizmetlerinden faydalanma ve çalışma izni verilmesi.

"Şu anki durum temel sağlık haklarının da altında gibi biraz daha genişletilebilir, düzenlenebilir bir sağlık politikası izlenmeli." (Katılımcı 1, Yaş 29)

"Genel olarak kişilerin mahrum kalması önlenmiş ancak polikliniklere gitmeleri konusunda biraz daha geniş haklar verilebilir veya bu konuda başka çözüm yolları, alternatifler sunulabilir." (Katılımcı 9, Yaş 56)

Görüldüğü gibi Suriyelilere tanınan sağlık hizmetleri genel olarak iyi bir düzeyde bulunsa da yetersizlik veya sorunlu noktaların bulunduğu ve bunların iyileştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

"Altı ay sonra verilmesi uzun olabilir. Ama halk olarak bizim bilmediğimiz kıstaslar olabilir. Bu kararlar alınırken bazı kıstaslar vardır. Asgari ücret ve sigorta aynı zamanda devletin güvencesi. Mesela hastaneye gitmesi için kayıt gerek sigorta gerek. Bunun için iş gerek. Dolaylı olarak devlet kontrolü sağlıyor." (Katılımcı 2, Yaş 23)

"Çalışma izninin altı ay sonra başlaması saçma. Nitelikli bir birey diyelim ki altı ay izin vermedik hem kişiye hem ailesine hem Türkiye'ye zararı olacaktır. Ancak dil önemli bir şart tekrar söylüyorum." (Katılımcı 3, Yaş 22)

Çalışma izninin ülkedeki işsizliğin artmasına sebep olabileceği kaygısına karşılık yardımların azalarak ülke ekonomisine katkı sağlayacağı kanısının güçlü olduğu görülmüştür. Burada hukuki bilginin paylaşılmasının ardından katılımcıları rahatsız eden temel uygulamanın geçici koruma statüsünün alınmamasından altı ay sonra çalışma iznine başvurulacağı bilgisi olduğu ve eleştirildiği görülmüştür.

“Varmış bile hakları bir de oradan buradan yardım alıyorlar, git çalış.” (Katılımcı 7, Yaş 56)

Bunun yanında yukarıdaki örnekte olduğu gibi hakkın bir lütuf biçiminde algılanması ve bu yaşamın sürdürülmesi için yeterli görüldüğü durumlarla da karşılaşılmıştır.

“Nakdi yardımların devletçe karşılandığını duydum. Ama net bir bilgim yok sadece bir duyum. 100 lira oldukça az, dilenciye verir gibi. Bu durum onları dilencilığe hırsızlığa itebilir ki yaşıyor da.” (Katılımcı 3, Yaş 22)

Öne çıkan bu iki konuyla beraber nakdi yardım konusunda da bu yardımın yetersiz bulunduğu ve bunun yaratacağı toplumsal sıkıntılara da işaret edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Ortadoğu’da yaşanan çatışma ve savaş hallerinin yarattığı göç hareketliliği, 2011 yılında Suriye savaşının da eklenmesiyle ciddi bir boyuta ulaşmıştır. Bu hareketlilik önce komşu ülkelere ardından tüm dünyaya yönelmiştir. Bu hareketliliğin devam etmesi ve sürecin neredeyse on iki yıla ulaşması son senelerde uyum ve toplumsal kabul gibi kavramları gündeme getirmiştir. Suriyelilerin gittikleri ülkeye entegre olma süreçleri uyumu, gidilen ülke vatandaşlarının onlara yönelik algı ve tutumları da toplumsal kabulü oluşturmuştur.

Bahsi geçen konularda hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde pek çok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada toplumsal kabul kavramından yola çıkarak göçmen şehri olarak bilinen Sakarya halkının Suriyelilere yönelik bakış açıları ve tutumları sorgulanmaya çalışılmıştır. Bu sorgulama onlara yönelik uygulanan kamu politikaları ve sağlanan haklar bağlamında sınırlandırılmıştır.

Suriyelilere nakdi yardım yapılması, sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanılması ve öğrenim bursu gibi konularda genel olarak ihtiyaç sahiplerinin belirlenerek sadece onlara yardım yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışma izninde ise kişilerin yardım almaksızın hayatlarını idame ettirmeleri için bu iznin önemli olduğu görüşü yaygındır. Çalışan Suriyeli sayısının artması yardımların azalmasına, bunun da ülke ekonomisine katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Bunun yanında Suriyelilere çalışma izni verilmesini desteklemeyenlerin temel gerekçesi ülkedeki işsizlik sorununu artıracak olma düşüncesidir. Kamuoyunda sıkça karşılaşılan “işimizi elimizden alıyorlar” söyleminin bu ifadelerde karşılık bulunduğu görülmektedir. Ayrıca ülke ekonomisine katkıda bulduklarına dair inanç düşük ve nitelikli olanların yurtdışına gittiği fikri katılımcılarda yaygındır.

Sınavsız giriş hakkının olmayacağı konusunda tam uzlaşa sağlayan katılımcıların neredeyse tamamı vatandaşlık verilmesine de karşı olduklarını ifade etmektedir. İçinden geçilen savaş süreci sonlandığında Suriyelilerin kendi ülkelerine dönmeleri gerektiğine inanılmaktadır. Bu inanç doğrultusunda Suriyelilerin il sınırı olmaksızın seyahat etme ve çalışma haklarının olmaması gerektiği düşünülmektedir. Bu sayede geri dönüşlerin daha kolay olmasının sağlanacağı ve kontrol edilebilecekleri yaygın kanıyı oluşturmaktadır. Dolayısıyla bunun gibi birçok farklı konunun geri dönüş meselesine dayanması bu fikrin canlılığına işaret etmektedir.

Suriyelilerle ilgili gelişmelerin takip edildiği haber kaynakları sosyal medya ve televizyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında tanıdık, komşu, akrabaların kendi aralarındaki iletişimden de bilgi edindikleri ifade edilmiştir. Yaşanan bilgi kirliliği düşünüldüğünde haber kaynakları tarafından sağlanan doğru bilgi ve sunum şeklinin hem kişileri hem de çevrelerini ciddi boyutta etkilediği görülmektedir.

Türkiye'de ücretsiz eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanma, ücretsiz barınma imkânı, maaş bağlanması, sınavsız üniversiteye giriş, vatandaşlık verilmesi gibi pek çok konu Suriyelilerin sahip olduğu haklar içinde sayılmaktadır. Bu durum kamuoyunun ciddi zarar gördüğünü ve bunda sosyal medyadaki haber kirliliğinin payının büyük olduğunu göstermektedir.

Sorulardan sonra görüşmecilerin yanlış ya da eksik bildikleri kişilerle paylaşıldıktan sonra genel olarak konu hakkındaki kanıları olumlu yönde değiştirmiştir. Bu örnekten yola çıkarak birlikte yaşama sürecinde olası toplumsal gerginliklerin önüne geçilmesinin en doğru ve kısa yolunun doğru bilgiyi paylaşmak olduğu görülmüştür.

Ülkemizde Suriyelilerle ilgili yanlış ya da eksik bilgilerin sunulması ve paylaşılması yüzünden zaman zaman toplumsal gerginlik ve sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Çalışma, bu durumun önüne geçilmesi gerekliliği ile bu ve benzeri araştırma ve uygulamaların önemine işaret etmektedir. Ön yargıların ve olası toplumsal gerginliklerin mikro ölçekte durdurulması makro boyutlu sorunların engellenmesini mümkün kılabilir.

Çalışmada "yerleşik hale gelmiş yakın dönem eski göçmen" katılımcılar ile "yerli" katılımcıların konuya dair bakış açıları ve tutumları arasında büyük bir fark olmadığı görülmüştür. Fakat bu konunun derinleştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, ileride yapılacak bu ve benzeri araştırmaların eksikliğine işaret etmektedir.

Kaynakça

- Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2006). Türkiye’de Büyük kentlerin gecekondu ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aktaş, A. (2011). Sakarya’da çok kültürlülük. *Hemşehri Dergisi*. 10-15.
- Ata, H. K. (2010). *İstanbul’da kentsel dönüşümün sosyal dışlanmaya etkilerinin değerlendirilmesi: Tarlabası örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aybay, R. (2004). *Vatandaşlık hukuku*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Byrn, D. (2005). *Social exclusion*. Berkshire: Open Univerity Press.
- Boateng, F. D., Wesley S. M., Joselyne L. C., Daniel K. P. (2020). Perception of immigrants in Europe: A Multilevel Assessment of Macrolevel Conditions. *Social Science Quarterly*. 102(1). 209-227.
- Chirot, D. ve Thomas D. H. (1982). World-System theory. *Annual Review Sociology*. 8. 81-106.
- Cousins, S. (2015). Syrian crisis: health experts say more can be done. *TheLancet*. 385(9972). 931-934.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*, (3.bs). (çev. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çomuk, P. (2018). *Türkiye’de sosyal dışlanma: ekonometrik yaklaşım* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Dedeoğlu, S. ve Gökmen, Ç. E. (2011). *Göç ve sosyal dışlanma: Türkiye’de yabancı göçmen kadınlar*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Bayır, K. D. ve Aksu, F. (2020). Açık kapı politikasından güvenlik tehdidine: Türkiye’de Suriyeli sığınmacılar olgusu. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*. 8(2), 324-356.
- Doğan, V. (2002). *Türk vatandaşlık hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Eisenstadt, S. N. (1954). *The absorption of immigrants. a comparative study based mainly on the Jewish community in Palestine and the state of Israel*. London: Routledge.
- Ekşi, N. (2016). *Yabancılar uluslararası koruma hukuku*. (4. bs), İstanbul: Beta Yayınevi.
- Erdem, B. B. (2010), *Türk vatandaşlık hukuku*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erdmans, M. P. (1995). Immigrants and ethnics: conflict and identity in Chicago Polonia. *The Sociological Quarterly*. 36(1), 175-195.
- Erdoğan, M. M. ve Kaya, A. (2015). *Türkiye’nin göç tarihi: 14. yüzyıldan 21. yüzyıla Türkiye’ye göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Florack, A., Ursula, P., Anette, R., Tanja, B. ve Steffi, P. (2003). Perceived intergroup threat and attitudes of host community members toward immigrant acculturation. *J Soc Psychol*. 143(5), 633-648.
- Glazer, N. ve Daniel P. M. (1963). *Beyond the melting pot: The Negroes, Puerto Ricans, Jews, Italians, and Irish of New York City*. Massachusetts: The M.I.T.
- Gordon, M. M. (1964). *Assimilation in American life the role of race, religion and national origins*. New York: Oxord University Press.

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2019). *Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler: İstatistikler*. Erişim adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2019). *Kitlesel akınlar*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/kitlesel-akinlar>.
- Gökalp Aras, N. E. ve Şahin Mencütek, Z. (2015). The International migration and foreign policy nexus: the case of Syrian refugee crisis and Turkey. *Migration Letters*. 12(3), 193-208.
- Göksel, G. U. (2019). *Göçmen entegrasyonu ve tanınma teorisi adil entegrasyon*. (Çev. Müge Kızıltuğ), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Grzymała-Kazłowska, A. (2005). From ethnic cooperation to in-group competition: undocumented polish workers in brussels. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 31(4), 675-697.
- Hoffmann-Nowotny, H. J. (1973) *Soziologie des fremdarbeiterproblems: eine theoretische und empirische analyse am beispiel der Schweiz*. Stuttgart: Ferdinand Enke Verlag.
- Ihlamur-Öner, S. G. (2014). Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik politikası. *Ortadoğu Analiz*. 6(61), 42-45.
- İçduygu, A. ve Şimşek, D. (2016). Syrian refugees in Turkey: towards integration policies. *Turkish Policy Quarterly*. 15(3), 59-69.
- Kanık, C. (2018). *Arafta kalmak: Euro-Türk gençliğinde İslami yaşam ve entegrasyon*. İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Kanzık, A. (2010). *The Kurdish migrants in Yenibosna: "social exclusion", class and politics* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi Enstitüsü. İstanbul.
- Karataşoğlu, S. (2014). *Gelir seviyesinin sosyal dışlanmaya etkisi (Mardin İli Örneği)* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Kaya, A. (2016). *İslam, göç ve entegrasyon: güvenikleştirme çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Koşer Akçapar, Ş. ve Şimşek, D. (2018). The politics of Syrian Refugees in Turkey: a question of inclusion and exclusion through citizenship. *Social Inclusion*, Cogitatio Press, 6(1), 176-186.
- Kosic, A., Mannetti, L. ve Lackland S. D. (2005) The role of majority attitudes toward out-group in the perception of the acculturation strategies of immigrants. *International Journal of Intercultural Relations*. 29(3), 273-288.
- Körükmez, L. (2012). *Ulus-ötesi göç ağları ve sosyal alanların oluşumu: Ermenistan'dan Türkiye'ye işgücü göçü üzerine sosyolojik bir araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Küçükşen, K. (2017). Suriyeli sığınmacı kadınlarda sosyal dışlanma algısı üzerine nitel bir çalışma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*. 6(5), 2399-2413.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*. 3(1), 47-57.
- Lister, R. (2004). *Poverty*, Cambridge: Polity Press.
- Mabogunje, A. L. (1970). Systems approach to a theory of rural-urban migration. *Geographical Analysis*. 2(1), 1-18.
- Massey, D. S., Arango, J. Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. ve Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: a review and appraisal. *Population and Development Review*. 19(3), 431-466.

- Nuhoğlu Soysal, Y. (1994). *Limits of citizenship. migrants and postnational membership in Europe*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Özipek, B. B. (2018). Ekonomi temelli ayrımcılık ve önyargı karşıtı argümantasyona katkı: Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye ekonomisi raporu. *Liberal Düşünce Dergisi*. 23(90), 125-146.
- Özmen, N. (2010). *Danimarka Türk toplumunun sosyal entegrasyonu ve din* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Park, R. E. ve Burgess, E. W. (1921). *Introdcution to the science of sociology*. Illinois: The University of Chicago Press.
- Perşembe, E. (2006). *Almanya'da Türk kimliği din ve entegrasyon*. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Sassen, S. (2001). *The global city: New York, London, Tokyo*. Princeton University Press.
- Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., Baker, S., Waterfield, J., Bartlam, B., Burroughs, H. ve Jinks, C. (2018). Saturation in qualitative research: exploring its conceptualization and operationalization. *Qual Quant*. 52, 1893-1907.
- Şenol, E. (2010). *İşsizliğin sosyal dışlanma üzerindeki etkileri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Talai, V. A. (1986). Social boundaries within and between ethnic groups: Armenians in London. *Man New Series*. 21(2), 251-270.
- Taşkan, S. (2007). *The experiences of urban poverty among recent immigrants in Ankara: Social exclusion or not?* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- UN (United Nations) (2018). *Needs assessment of Syrian women and girls under temporary protection status in Turkey*, Erişim adresi: <http://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/publications/country/turkey/the%20needs%20assessmentengwebcompressed.pdf?la=en&vs=3139>.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). *Geçici koruma ve uluslararası korumaya ilişkin diğer hükümler*, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf.
- Yavuz, Ö. ve Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'de Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*. 3(2), 175-199.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10 bs). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E. ve İyem, C. (2017). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2, 107 – 126.
- Yıldız, İ. (2018). *Türkiye'ye uluslararası göçler ve Türkiye'nin göç politikası*. Ankara: Kırmızı Çatı Yayınları.